

**Ethnological archives in Poland – study of the phenomenon
(summary)**

Ethnological archives in Poland today are often underestimated by archivists and forgotten by various types of researchers of the past, but they are important for the history of the region and human history, as well as for the discipline with which they are created - ethnology / anthropology / knowledge about culture. Moreover, these archives are fascinating research objects. Firstly, due to the importance of the material stored in them, which has an invaluable role in the reconstruction of the past, especially of the local tradition. Secondly, their specificity of operation is non-standard and goes beyond the accepted framework of academic archivistics.

The interest in science archives in Poland is relatively low. Polish academic archivistics does not focus on problems in these institutions. The archives of science function in research institutions of various profiles. This work presents one type of research archives - ethnological archives.

In my work I focus on the so-called scientific archives of various ethnological institutions, i.e., places of collecting and storing documentation from conducted ethnological research, the results of these studies (individual, team, nationwide) and materials related to the substantive work of employees of a specific research institution, but also collections of collected artefacts, the scientific achievements of these ethnologists, and in some cases also their legacy.

The study of ethnological archives, which today belong to institutions dealing with broadly understood culture and tradition, as well as research on sociocultural phenomena, was the primary goal of the work. Using the qualitative method, I explored and then described a section of the world of ethnological archives in Poland. The specific objectives included the following research questions: What are the functions of the analysed archives? How do institutions obtain archives? How are archives stored? How do they organize and describe their archival resources (information descriptions of units, archival aids)? How do archives provide access to their collections? What is

the value of the archival heritage? Who works in the ethnological archives? What are the legal regulations, who directly supervises the activities of the institution?

The research project consisted of an empirical field study of 9 archives, selected according to the sampling criteria – targeted sampling:

1. Archives of the Polish Ethnographic Atlas.
2. Scientific Archives of the Polish Ethnological Society.
3. The Institute of Oskar Kolberg.
4. Ethnographic Archive of the Department of Ethnology and Cultural Anthropology of the Nicolaus Copernicus University in Toruń.
5. Archives of the Institute of Anthropology and Ethnology of the University of Adam Mickiewicz in Poznań.
6. Laboratory of Ethnographic Documentation and Information of the Institute of Ethnology of Cultural Anthropology of the Jagiellonian University in Krakow.
7. Scientific Archives of the Ethnographic Museum Maria Znamierowska-Prüfferowa in Toruń.
8. Folklore Archive in the Department of Folklore and Social Culture of the Ethnographic Museum. Maria Znamierowska-Prüfferowa in Toruń.
9. Department of Documentation of Cultural Contexts of the Ethnographic Museum Seweryn Udziela in Krakow.

Then I analysed the collected data. Collective analysis and preparation of a narrative describing data on individual cases allowed for an attempt to generalize the phenomenon of ethnological archives. However, due to the qualitative nature of the study and the examination of only 9 archives, this generalization is limited in nature, although it allows understanding the phenomenon.

The work consists of four chapters, an introduction, and an ending. The first two deals with the history of ethnology in Poland and the ethnographic method. An attempt to describe the development of ethnological thought and the formation of ethnological institutions in Poland will allow for a better understanding of the process of shaping ethnological archives in Poland. On the other hand, getting to know the method that researchers use during their research will give an idea of the type of documentation they produce, which is ultimately archived. The third chapter is a collective analysis of all 9 case studies and a presentation of the phenomenon of ethnological archives. In the fourth chapter, I have included all the reports from my research, which were used to create a comprehensive analysis.

Karolina Świątek

Archiwa etnologiczne w Polsce – studium zjawiska (streszczenie)

Archiwa etnologiczne w Polsce są dziś często niedocenianymi przez archiwistów oraz zapomnianymi przez różnego typu badaczy przeszłości archiwami, które jednak mają znaczenie dla historii regionu i dziejów człowieka, jak również samej dyscypliny, z którą związane jest ich powstawanie – etnologii/antropologii/wiedzy o kulturze. Ponadto archiwa te, są niezwykle ciekawymi obiektami badawczymi. Po pierwsze ze względu na znaczenie materiału w nich przechowywanego, mającego nieocenioną rolę w rekonstrukcji przeszłości, zwłaszcza tradycji lokalnej. Po drugie, ich specyfika funkcjonowania jest niestandardowa i wykracza poza przyjęte ramy akademickiej archiwistyki.

Zainteresowanie archiwami nauki w Polsce jest stosunkowo niewielkie. Polska, akademicka archiwistyka nie skupia się nad problemami w tych instytucjach. Archiwa nauki funkcjonują w placówkach badawczych o różnych profilach. Praca ta ukazuje bliżej jeden z rodzajów archiwów badawczych – archiwa etnologiczne.

W swej pracy skupiam się na tzw. archiwach naukowych różnych instytucji etnologicznych, czyli miejscach gromadzenia i przechowywania dokumentacji z prowadzonych badań etnologicznych, wyników tych badań (indywidualnych, zespołowych, ogólnopolskich) oraz materiałów związanych z pracą merytoryczną pracowników określonej instytucji badawczej, ale także zbiory zgromadzonych artefaktów, dorobek naukowy tych etnologów, a w niektórych przypadkach również ich spuścizny.

Badanie archiwów etnologicznych, które dziś przynależą do instytucji zajmujących się szeroko pojmowaną kulturą i tradycją oraz badaniami nad zjawiskami społeczno-kulturowymi było pierwszorzędym celem pracy. Za pomocą metody jakościowej eksplorowałam, a następnie opisałam wycinek świata archiwów etnologicznych w Polsce. Szczegółowe cele obejmowały następujące pytania badawcze: Jakie są funkcje badanych archiwów? W jaki sposób instytucje pozyskują archiwalia? Jak przechowują archiwalia? W jaki sposób organizują i opisują swoje zasoby archiwalne (opis informacyjny jednostek, pomoce archiwalne)? W jaki sposób archiwa zapewniają dostęp do swoich zbiorów? Jaka jest wartość dziedzictwa archiwalnego? Kto pracuje w

archiwach etnologicznych? Jakie są regulacje prawne, kto bezpośrednio nadzoruje działalnością instytucji?

Projekt badawczy składał się z empirycznego badania terenowego 9 archiwów, wybranych według kryteriów doboru próby – celowe pobieranie próbek:

1. Archiwum Polskiego Atlasu Etnograficznego.
2. Archiwum Naukowe Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego.
3. Instytut im. Oskara Kolberga.
4. Archiwum Etnograficzne Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej UMK w Toruniu.
5. Archiwum Instytutu Antropologii i Etnologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
6. Pracownia Dokumentacji i Informacji Etnograficznej Instytutu Etnologii Antropologii Kulturowej UJ w Krakowie.
7. Archiwum Naukowe Muzeum Etnograficznego im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu.
8. Archiwum Folkloru w Dziale Folkloru i Kultury Społecznej Muzeum Etnograficznego im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej w Toruniu.
9. Dział Dokumentacji Kontekstów Kulturowych Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie.

Następnie przeprowadziłam analizę zgromadzonych danych. Zbiorowa analiza i przygotowanie narracji opisującej dane o poszczególnych przypadkach pozwoliła na dokonanie próby generalizacji zjawiska archiwów etnologicznych. Jednak, ze względu na jakościowy charakter badania i zbadanie tylko 9 archiwów, uogólnienie to ma ograniczony charakter, choć pozwala na poznanie zjawiska.

Praca składa się z czterech rozdziałów, wstępu i zakończenia. Dwa pierwsze traktują o historii etnologii w Polsce oraz o metodzie etnograficznej. Próba opisanie rozwoju myśli etnologicznej i tworzenia się instytucji etnologicznych w Polsce pozwoli na bliższe zrozumienie procesu kształtowania się archiwów etnologicznych w Polsce. Natomiast poznanie metody, którą wykorzystują badacze w trakcie badań da pogląd na rodzaj wytwarzanej przez nich dokumentacji, która ostatecznie zostaje zarchiwizowana. Trzeci rozdział to zbiorcza analiza wszystkich 9 studiów przypadków i przedstawienie zjawiska, jakim są archiwa etnologiczne. W czwartym rozdziale zawarłam wszystkie raporty z prowadzonych przeze mnie badań, które posłużyły do stworzenia analizy całościowej.

Karola Siwak